

HASNOVITO Z SLATKEM (1724)

(Izbor)

POGLAVARI ORSAGOV

Kaj je med zvezdami sunce, med pticami orel, med zverjem oroslajn, med dragem kamenjem demant, med cvetjem roža, to je med ljudmi poglavar orsaga, budi cesar, kralj, ban, eršeg, grof *etc.* I zato se od podložnih v poštovanju držati moraju, ar je to Krištuš zapovedal gda je bil rekel: *Reddite quae Caesaris sunt Caesaris.* – *Dejte kaj je cesarovo cesaru.*

Matth.
22. v. 21.

David ov je poštuval kralja Šaul, ako je prem zločest bil; to i nas vuči moj S[veti] P[a]vel apoštol, najmre poglavare orsačke poštuвати: *Omnis anima* (reči su njegve) *potestatibus sublimioribus subdita sit* – *Vsaka duša naj bude vekšem poglavarom podložna, – non est enim potestas nisi a Deo – ar je vsaki poglavar listor od Boga postavljen.*

Rom. 13 v. 1.

Poglavari pak moraju biti takvi kakva je bi ta glava statue Nabukodonošorove, ka je bila iz čistoga zlata. *Caput ex optimo auro erat.* I kakti su ober vseh podložnih v moči najvišeši, tak moraju zmed vseh najbolje z dobremi peldami naprvo iti i njihovomu ljuctvu dobro svetiti; drugač njihov tituluš: Vaša Svetlost, Vaša Zmožnost, Vaše Gospoctvo, črni oblak zakrije. I zato moraju biti bogaboječi, prez srde, ponizni, darežlivi, tihi, boježlivi, razumni, hvale i dike vredni, milosrdni, trezni.

Dan. 2. v. 32.

Bogaboječi pobožni, ar čim je neki vekša ljuctva glava ali poglavar, z tem mora vekše i svetleše svetosti trake okolu glave imeti, moraju ne samo marljivo

na druge paziti neg i sami Bogu povoljno živeti; ako hote korunu dobiti, treba je da vsaki den marijansku korunu, velim čislo, v ruke vzemu, ar ljstvo ravnati prez pobožnosti i molitvih nê moči: visokoga preštimanja nesu vredni poglavari kî ne hte, gda je moguče, višnjega Boga na altaru hvaliti, dičiti i njega za pomoč prositi.

Poglavar orsaga ne mora biti srdit. Pčele, ako su prem mlehave stvari, vendar su srdite, tak da človeka z njihovemi čemernemi žalci kruto vbodu, njihov pak krajl niti ima žalca niti čemera. Takvi moraju biti poglavari orsački, njim se ne pristoji srditi. Fridrik cesar bil je navaden guščekrat reči: “Gda Boga molim, prosim za milošću, a ne za pravicu, zakaj bi ada ja bil ljuctvu mojemu srdit i nemilostiven.” Med vsemi ribami sam delfin nema žuči i zato je prava pelda jednoga kralja. Poglavar mora imeti več meda neg leda, več milošče neg teškoče proti ljuctvu svojemu.

Poglavar orsaga ne mora biti gizdav, neg ponizen, ar ako je prem Bog poglavare na tak visoke časti zvisil, zbog toga ne moraju biti napuhnjeni od gizde, dapače moraju misliti da su i oni ramno tak od Boga stvorjeni kakti njihovo ljuctvo iz četireh elementumov, ognja, zemlje i vode skupa složeni, i zato kaj se tela dostoji, nimalo nesu bolši neg najsiromaškeši petljjar. Muha tak na cesarovo čelo sede kakti na jednoga kmeta, veter tak kraljev menten prepuše kakti jeden muški kepenjek, sneg tak na poglavarov krov opadne kakti na jednu siromašku z slamum pokritu hižu, betežneh ljudih nê samo v špitaleh najti neg i v dvoreh velike gospode. Poglavari nemaju privilegijuma od smrti, nê ramno tak smrt pobere kakti petljare, krajl kuglinov tak se z kugljum tresne kakti drugi kuglini. Z rečjum, poglavari, kuliko se tela dostoji, nesu več neg su drugi nevojlni ljudi i zato je Krištuš nebesko kraljestvo prispodobil človeku kralju: *Simile est regnum coelorum homini regi*, zbog česa nema-

Math. 28. v. 2.

ju zrok gizdavi biti, dapače imaju zrok na poniznost ne zabiti, premislivši da Gosp[odin] Bog gizdu največ odurjava, ar takve gizdave ištoke jako kaštiga. To je skušal Nabukodonošor, Antiokuš, Dioklecijan i več drugeh kî su hoteli imeti da im se ljuctvo kakti Bogu naklanja, kî su vsi nevojl[lni] prokleti postali i v pekel opali.

Poglavari moraju biti darežlivi. Stanovito po norško je činilo drevje kô si je jednoč zebalo bilo za kralja trnje, koje navadno več vzeti neg dati, i akoprem kaj da, ništar drugo ne da neg kisele trnine, nigdar človek tak cel iz trnja ne zide kak vu nje zajde, gda bi ruši seno ali slamu poleg trnja vezu, vsegdar im nekaj slame ali sena vzeme.

Granat jabuka je lep sâd, ima korunu kakti krajl, ova je kruto darežлива, ar gda je zrela, otrpte prsi kaže, i tuliko src človeku ponuja kuliko koščič v nje je videti, i zato je lepa pelda poglavara orsačkoga zbog njegove darežljivosti. Vu *S[vetom] pismu* čtem da je vnogo kraljev bilo zebrano i posvečeno pri zdenceh. Adonijaš bil je posvečen pri zdencu Rogel, Šolomon pri zdencu Siloe *etc.*, hotevši Bog vučiti da krali i poglavari orsački zdencem moraju biti spodobni kî vsakomu vugodnem napitek daju.

3. Reg I.

Kristuš Ježuš dal je halju kû mu je bila splela njegva predraga Majka, te je onak gol na križu za nas vmrl i ves človeči narod otkupil, znajuč da mu Židovi za nju dadu tituluš Ježuš Nazarenski, krajl židovski, da bi se ovak navčili krali i drugi orsački poglavari darežljivosti, a ne skuposti. V te škole bil se je darežljivosti navčil *S[veti] Konstantin* cesar, kî je drečno z darežljivostjum vsemu svetu svetil, tulikajše *S[veti] Henrik* cesar i več drugeh kraljev i poglavarov, te najmre cesar Ferdinand ovoga imena drugi, kî je bil proti našemu *S[vetoga] Pavla* apoštola redu zevsema darežliv, kak je videti iz treh kolegijumov vu Nemske

zemlje, vu kê je naše patre iz Latinske zemlje z sobum dopeljal i funduval. Tak darežliveh poglavarov sadošnje vreme bilo bi več potrebno, ali, o, žalost, skup je ves svet.

Poglavar mora biti trpliv ali tih. Grki zovu njihove kralje *Basilaeus*, kakti basis ali fundamentum. Vsi znamo da vu vse hiže ništar nê ko bi takvu žmekčinu na sebe imelo kakvu ima fundamentum na čem leži vse stanje. Ramno tak leži velika žmekčina na poglavaru orsaga, tak da im od nje jošče mladem rekuč sneg na glavu opade i zato moraju potrpljenje imeti. Med cvetjem je jeden kî se zove kraljevska koruna, oposred toga cveta najde se skoro vsegdar nekuliko kapli vode kakti suze. Ovomu cvetu mogu se prisposodobiti poglavari ljuctva kî več imaju traplenja neg veselja, več žmehkoče neg lahkoče, več truda neg počinka: koruna ima svoj križ. Gda bi bil Bog Mojžeša zvrhu svojega izraelskoga ljuctva poglavarom postavil, pokazal mu se je v jednom grmu punom trnja, na znanje dajuč da vu svoje visoke časti več trnja neg rož najde i zato mu je potrpljenje potrebno.

Poglavari moraju biti takvi da ih se ljuctvo boji, da autoritas pri ljuctvu ne zgube. Zato je treba da čine z vsemi kakti družina med sobum. Na početku gda su se krali bili počeli, korunjene glave retko su se dale videti, najmre krajl Ašveruš, ov večkrat cel mesec nê nazoči došel, da bi tak bolje čuval svoj autoritas i zmožnost. Krištuš, naš otkupitel, veli da profeta nê prijiet vu svem orsagu kajti je z ljuctvom jako znan i na njega mnogo ne drže, zbog česa zgubi svoje preštimanje.

Poglavari moraju biti razumni. Pokehdob se poglavari orsački zovu glave orsačke, moraju imeti dobre i razumne glave, ar v glave ima razum svoj stan. Kraljevske korune imaju špice, zakaj bi ih i korunjena glava ne imela? *Cacumen & acumen* lestor su po jedne litere razlučeni, kakti *Ductor i Doctor*. Škodljivo je to ako je poglavar kakti je bil židovski bolvan, kî

je bil zvuna svetel, znutra mrzek, v glave pak nikaj nê imel, neg je bila prazna. Ada poglavar mora imeti dobar razum. Ako nê spameten, ljuctvo ne more dobro ravnati, niti od neprijatela voščana braniti kak je njegva dužnost. Njemu vsaki more reči kaj je Šaul Davidu rekel: *Esto vir fortis & praeliare bella Domini.* – Budi dober junak i drži se dobro, vojuj za Gospona, te najmre gda vidiš njegvomu i tvojemu ljuctvu od neprijatela ne listor na telu neg i na duše škodu činiti. Poglavari moraju za sigurnost svojega ljuctva vojuvati proti susedu kî neče mir dati, ar vnogokrat vojska mir načini. Dobro vojuvanje vekšu njim diku i vekovečno ime spravi neg jezero i jezero dukat. Vojuvanje za pravico je sama pravica. K čemu je dober razum potreben i srce batrivo, tak se je treba bojati globušev kakti kebrov burkanja.

I. Reg., c. 18,
u. 17.

Poglavar orsački mora tak dobro živeti da si po dobreh peldah pri ljuctvu hvalu zasluži, ar je človečjemu telu spodoben, ljuctvo pak je spodobno sence njegvoga tela. To vsaki zna da senca vse čini i nasleduje kaj telo čini: prigne se telo, i senca; zdigne telo ruku, i senca; gledi gdo v maluljku, i senca. Tak ramno ljuctvo čini; ako je poglavar bogaboječ, je i ljuctvo; ako je pobožen, i ljuctvo je pobožno; ako vrlo vojuje, ni ljuctvo nê leno. Ako pak poglavar zločesto i nepobožno žive, i ljuctvo bude takvo; ako poglavar krivično blago spravlja, spravlja i ljuctvo; ako je skup, i drugi ne budu darežlivi *etc.*, to poglavaru ne donese hvale ni dike, dapače, velik ogovor i sramotu. Poglavar naj bude gdo hoče, mora Bogu za vse račun dati. Ako ih po svojih dobreh peldah na dober put ne pelja, ar kak on čini, tak čini i njegvo ljuctvo, po rečeh poete:

Scilicet in vulgus, manant exempla Regentum.

Milosrdni moraju biti poglavari orsagov i glave naturu imeti kâ kak čuti da neki kotrig tela, ruka, v. g., noga, prsi, hrbet, nekaj trpi, taki se tuži i glava, te su je milosrdne oči pune suz. Poglavari moraju biti

glave spodobni, v kê su možđani v dve mezdrici zavite, zvujnska mezdra zove se *Mater dura*, a vnuterinja *Mater pia*, to je to mati milosrdna. Milosrdnost ali milovanje pri poglavareh ne mora zmenkati, ar milost i milosrdnost nesu si vnogo nespodobna i moraju v jednom dvoru prebivati. Milosrdnost veli da poglavari svoje ljuctvo ne bantuju z velikum daćum te najmre onda gda su draga vremena i ljuctvo siromaško, onda je potrebno milost proti njemu skazati, njê braneć i pomazuć.

Job 6, v. 15.

Ljuctvo židovsko hotelo je jenkrat Sina Božjega kraljem postaviti. Gda ga je hotelo kraljem vćiniti? Onda gda je njê ćudno v pušćine bil nahranil, onda gda mu je hranu povekšal, ne pomenšal, onda gda se je do sitosti najelo. Gda poglavari orsaćki od ljuctva daću pobiraju, ne ćine krivićno, i Krištuš je vu Kafarnaumu od sebe i svojeh apoštolov šćibru dal, ne već pak neg kuliko je v jedne ribe laloke našel, a ne mošnjju punu penez kû je Judaš pri sebe nosil za njihovu potrepsćinu.

Poglavari orsaćki moraju biti trezni, ne pijani, ar gda se vino preveć pije, glavu i pamet zbludi. Zato je Betšabea svojemu sinu Šalomonu ov navuk dala, rekuć: *Noli Regibus, o, Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.*

Prov. 31, v. 4.

– *Ne daj kraljem, o, Lamuel, ne daj kraljem piti vina, ar nikakve nê skrivnosti gde pijanstvo kraljuje.* To zato kajti poglavari ljuctvo razumno i spametno ravnati moraju, vino pak preveć pito pamet i razum skvari.

Marc. 6, v. 23.

Da bi se Herodeš kralj ne bil zopil, nigdar ne bi bil dal polovicu svojega kraljestva za jeden tanec. Da bi se Veliki Alekšander ne bil zopil, ne bi bil Klituma, svega najbolšega prijatela vmoril. Atilu, ungerskoga kralja, koga se je ves svet bojal, vino je vmorilo. Nigdar nê menje sreće vu orsagu neg gda je poglavar zvezd pun, te mu nebo, *id est*, glava vinskih iskri puna kakti kolobar okolu ide. Tiberijuša Cešara po imenov Nero,

velikoga pijanca, njegvo ljuctvo tak ga je bilo odurilo da mu je ogruten pridovek zmisliło, najmre namesto Tiberijuš Nero Biberijuš Mero. Vino ni jednomu kotrigu tak ne škodi kak glave, tak ravno največ škodi poglavarom kî su glave orsačke. Treba je ada da su vsegdar trezni ako hote, kak su dužni, ljuctvo dobro ravnati i poleg toga kraljestvo nebesko zadobiti.

Francoski kralj Karoluš Osmi pital je jenkrat svojega peharnika kaj štima, je li malo kraljev v nebu, tê nê hotel na to odgovoriti. Zato je kralj rekel: "Da je kraljev malo v nebu, nê čuda vredno, pokehdob malo ministrov imaju kî bi im pravicu hoteli povedeti da bi se toga i onoga zla habali." Poleg vsega toga, akoprem vsi krali i orsački poglavari ne zajdu v nebo, vendar ih je vre dosta vnutre te najmre oni kî su na zemlje bili dobri, pobožni, milosrdni, darežlivi, razumni, z jednum rečjum hvalevredni, i zato su ljuctvo dobro ravnali, ne gulili, kak sadašnja nekoja gospoda čine gda po svojeh oficereh puste svoje kmete skoro na meh oguliti.

Zmed vnožine kraljev v nebu brojim S[vetog] Štefana, vugerskoga kralja, i S[vetog] Ladislava, S[vetog] Henrika, kralja nemškoga, S[vetog] Ferdinanda, kralja španjolskoga, S[vetog] Ludvika, kralja francoskoga, S[vetog] Kažimira, kralja polskoga, S[vetog] Edvarda, kralja anglijanskoga, S[vetog] Vencešlauša, kralja češkoga, i vnožina več kraljev je v nebu, keh več nê mi treba ovde brojiti kî su vsi dobri kralji i orsagov poglavari bili. Ako hote vezdašni poglavari k njim v nebo zajti, naj živu kak su i oni sveto i pobožno živeli.

Hasnovito z slatkem, 1724.